

Puolustuslaitoksen uudistusohjelma ja komentajakysymys 1965

Puolustusvoimien kaikinpuolinen kehittäminen oli vauhdittunut noottikriisin jälkeen vuonna 1962. Materiaalisen perustan vahvistamisen jatko joutui kuitenkin vaikeuksiin jo vuonna 1964, jolloin myös kiihtyi maanpuolustukseen kriittisesti suhtautuva keskustelu erityisesti opiskelijoiden keskuudessa. Puolustuslaitosta syytettiin takertumisesta vanhentuneeseen sodankuvaan ja yhteiskunnallisesta jälkeenjääneisyydestä.

Puolustusvoimien johto oli jo ryhtynyt torjumaan tuollaisia syytöksiä mm. "puolueettomuuskasvatuksen" ohjelmalla. Toisaalta Henkisen maanpuolustuksen suunnittelukunta teetti tutkimuksia tarkoituksella maanpuolustusajattelun nykyaikaistaminen.

Joulukuussa 1964 järjestettiin Kiljavalla suuri varusmieskasvatuksen seminaari. Siihen osallistui noin 100 henkeä, joilla oli laajalti kokemusta sotilaallisesta ja siviilialojen koulutuksesta sekä yhteiskuntatieteistä. Useita koulutuksen uudistusesityksiä tuotiin esille, ja puolustusvoimien johto päätti ryhtyä toteuttamaan niitä nopealla aikataululla.

Varusmieskoulutuksen uudistusohjelma oli vain osa laajempaa kokonaisuutta, jolla pyrittiin uusimaan koko puolustusjärjestelmä alueellisen puolustuksen periaatteelle ja kehittämään sitä vastaavaa koulutusta. Syksyllä 1965 puolustusvoimain komentajan tehtävistä eläkkeelle lähdyssä ollut jalkaväenkenraali Sakari Simelius oli käynnistänyt uudistustyön mutta jätti sen toteutuksen paljolti seuraajansa vastuulle.

Simeliuksen seuraajakysymys osoittautui erittäin vaikeaksi. Hänen suhteensa sekä ylipäällikköön että puolustusministeri Arvo Penttiin oli huonontunut juuri noihin aikoihin. Komentajan sijaisena toiminut yleisesikunnan päällikkö kenraaliluutnantti Aatos Maunula ilmoitti, ettei hän ollut halukas komentajan tehtävään. Ministeri Pentti esitti kesällä 1965 kenraalimajuri Yrjö Keinosta Simeliuksen seuraajaksi ja sai hallituksen ja presidentin hyväksynnän. Siihen vaikutti myös merkittävästi kenraaliluutnantti Adolf Ehrnroothin suositus. Keinoksella oli myös hyvät arvosanat tutkinnoista, mutta hän ei ollut kenraalikunnan pääosan suosiossa.

Yrjö Keinosen nimitys puolustusvoimain komentajaksi 27.8.1965 herätti huomiota ja myös protesteja. Hän otti vastaan komentajan viran 13. marraskuuta. Tärkeimpiä tehtäviä lähikuukausina oli Simeliuksen alulle paneman uudistusohjelman toteutus. Se herätti vastarintaa suoritusportaassa, mutta vähitellen tilanne vakiintui. Kuitenkin Keinosen suhteet puolustusvoimien vanhempaan päällystöön pysyivät huonoina, ja monien riitojen jälkeen hän joutui eroamaan keväällä 1969. Loppuvaiheessa myös presidentti Kekkonen ilmaisi pettymyksensä Keinosen toimintaan. Seuraajaksi nimitettiin kenraaliluutnantti Kaarlo Leinonen, joka oli aikaisemmin toiminut muun muassa Kekkonen adjutanttina.

Lähteet: Pekka Visuri, Idän ja lännen välissä – puolustuspolitiikka presidentti Kekkonen kaudella (2. p. 2010), s. 109-121 ja 154-159; Pertti Salminen, Puolueettomuuden nimeen (1995), s. 257-275 ja 322-359; Sakari Simelius, Puolustusvoimien puolesta (1983), s. 276-305; Pentti Airio, Yrjö Keinonen – uudistajaksi asetettu (2007).